

miðvikan

Professorar hittast. Hans J. Debes sýnir nýtilnevnda Eyðuni Andreasen tillukku.

– Nógvir granskarar hava arbeiði við hesum kvæðum.

– Öll henda gransking hevur tann felags grundvøll, at tá ið vit hava tær skrivaðu søgurnar, handritini øðrumegin og tey munnbørnu kvæðini hinumegin, so eru teir skrivaðu tekstirnir at meta sum frumrit hjá munnbørnu kvæðunum. Tey mugu vera yrkt við teimum skrivaðu tekstunum sum heimildum.

– Trupulleikin er tann, at frávikini ímillum kvæðini og tekstin, eru so mong, frásagnirnar eru so ymskar, nevniini ymsk o.s. fr.

– Granskingin miðjar tí í stórum fram móti at fáa skil á, hvussu alt hetta kann faast at passa saman í eini samanhangi heild. Og her tykist onkusvegna valda tann – mangan ósagda fatan – at kvæðini sum munnligeir skaldskapur eru hálv-gloymd tá longu tíð, tey hava livað á manna munni og avlagaðar leivdir av sínum skriftmálsliga uppruna.

– Eingin av hesum skriftlærðu granskarum tykist vera førur fyri at hugsa tann tanka, at her er í veruleikanum talan um heilt sjálvstøðugar traditiónir, ið ikki byggja á hvør aðra.

– Tey føroysku kvæðini eru heilt ivaleyst yrkt eftir munnligari frásøgn á sama hátt, sum tær skrivaðu søgurnar. Og meiri enn so:

– Bæði skrivaðar søgur og kvæði eru sjálvstøðug skaldaverk og ikki orðrettar endurgávur av munnligum frásøgnum. Tað er ein misskiljing, ið stavar úr skriftmentanarlíggjum høpi, at kvæðini eru eitt slag av korrúptum og sundurliðaðum leivdum av norrønum handritum.

– Var hetta so, mátti í minsta lagi eitt einasta handrit verið varðveitt, ella

verði í Føroyum, ella kanska bara verið nevnt onkustaðni.

Eyðun Andreasen segði, at tann fyrsti at viðgera kvæðini í hesum ljósi, var undangongumaður hansara, Mortan Nolsøe, professari í skaldskapi av manna munni, sum tíverri doyði, áðrenn hann fekk fullført eitt stórr granskingararbeiði á hesum øki.

– Tað er at kanna hvørt einstakt av hesum kvæðunum og seta tey inn í ein rættari, mentanarsøguligan samanhang í norrøni mentanargransking.

Heimurin er sum ein bygd

Men Eyðun Andreasen dvaldi ikki bara í fortíðini, tí nútíðin kravdi eisini sitt, helt hann.

– Myndaliga verður sagt um okkara tíð, at heimurin er sum ein bygd. Tað, mest verður hugsað um, er at við nútíðarsamskiptistøkni og -íðni, fáa vit øll alt at vita um allan heimin, beint sum tað hendir.

– Tað er sum í eini litlari bygd, at øll vita alt um øll.

Hann helt, at veruleikin var nógv verri enn so, tí satt at siga, visti hann meiri um hjartaneyðina og brennivinsbrúkið hjá Boris Jeltsin, enn hann visti um granna sín í Havn.

– Eg vil einki vita um, hvussu grannar mínir brúka á brennivín, men eg verði noyddur at vita hesi víður-skifti hjá Jeltsin.

Eyðun Andreasen legði heldur einki í at at vita, hvussu læknarnir itu, sum høvdu Jeltsin undir skurði, men hann fekk tað at vita, hvar hann vendi sær.

– Bygdarmyndin um heimin í dag er vovin saman við eini aðrari lýsing um okkara tíð, nevniliga, at hon mest kann sammetast við

miðöldina. Hetta skal skiljast soleiðis, at nútíðar samskiptið setir øll í samfelagnum líka.

– Vit sita øll nakrar ferðir um vikuna og hyggja eftir somu sjónvarpssending og lurta fleiri ferðir um dagin eftir somu útvarpssending. Og vit lesa øll tað sama í somu bløðum.

– Soleiðis lýsa vit eisini miðöldina, tí mentanarlíggj munurin ímillum høg og lág var litil.

– Eitt eyðkenni afturat við okkara tíð er, at vit venda aftur til munnlíggj samskipti.

– Sjónvarpið er ein meiri munntanarlíggj eyðkendur fjølmiðil, enn útvarpið hevur verið.

– Myndirnar eru at meta sum munntentir, heldur enn skriftmentir og eingin kann sita í sjónvarpinum og lesa upp úr handritum, sum í útvarpinum.

Tað verður eisini sagt, at allur heimurin er ein søga.

– Tað veldst bara um, hvør søgusigarin er.

– Fjølmiðlafólk siga eina søgu um Russland og teirra forseta. Í grundini er tað nógv annað um Russland, eg vil vita, men eg má gera nær nógv størri ómak fyri at tað at vita.

– Fjølmiðlafólkini siga sína søgu. „Sagnir og Ævin-týr“ eru søgurnar hjá dr. Jacobsen um sagnir.

Og Eyðun Andreasen ívást lítur í, at tann, sum fer at koma mest snikka-leysur undan snuddum og skyld fyrri úttanlandsskuld og ábyrgd fyrri bankasamanlegging, og tí, sum annars eyðkennir okkara tíð, verður um, sum dugir at siga frá tí bestu søguni.

– Í tí dagliga samskiptinum ímillum manna er tað eisini tann sagda søgan, ið er avgerandi. Summar søgur eru betri enn aðrar, men eg hugsi, at tað altíð er søg-

usigarin, ið avgerð hetta.

– Vit hava øll upplivað, hvussu ein vánaligur søgusigari kann keða lívið av okkum, hóast tað er heimslins besta søga, hann sigur frá. Hinvegin hendir tað stundum, at ein goður søgusigari kann undirhalda okkum í tímar, to at vit aftaná ásanna, at søgurnar høvdu lítið uppá seg. Tað var bara mátin.

Skeið í frásøglust

Eyðun Andreasen segði at enda, at við hesum í huga fór hann eftir nýggjar at bjóða studentunum á Føroyamálsdeildini eitt skeið í frásøgukynstri.

Sær vitandi hevur hetta ikki verið roynt fyrr, men hann helt, at hetta var ein sjálvsagdur partur í at granska skaldskap av manna munni.

Ein partur í hesum skeiði verður kynstrið at siga frá søgum, at siga spennandi frá einum litlum ferðsluó-happi, kynstrið at siga frá sær sjálvum og so at lera kynstrið at gera munntentir um til tekst og um munin á talimáli og skriftmáli, og at enda at skilja søguna, sum skapar tann mentanarlíggj veruleika, sum ræður í samfelagnum.

Mennast og gerast Sjónlígari

Nýtilnevndi professorin, Eyðun Andreasen, við tilnevningarskjalinum, hann fekk frá lögmanni

Á hátíðarhaldi á Fróðskaparsetrinum seinnapartin mánadagin var Eyðun Andreasen tilnevndur professari í fólkaminnistrøði, serliga skaldskapi av manna munni.

Eyðun Andreasen hevur lisið á lærðu háskúlanum í Keypmannahavn og í Oslo.

Hann varð mag. art. í Oslo í 1976 og varði doktararitgerð sína „Folkelig offendtlighed, en undersøgelse af kulturelle former på Færøerne i 100 år“ við lærða háskúlan í Keypmannahavn í 1992.

Hann hevur verið blaðmaður, skjalavörður á landsskjalasavninum og í 1988 varð hann lektari í skaldskapi av manna munni á Fróðskaparsetrinum.

Eftir tilmæli frá megindeildarráðnum á Føroyamálsdeildini og setursráðnum mælti Eilíf Samuel-sen, landsstýrismaður í útbúgvingarmálum, lögmanni til at lata honum persónligt heiti og tign sum professari í fólka-minnistrøði, serliga skaldskapi av manna munni, og at tað í hesum sambandi verður álagt honum at menna henda titt á Føroyamálsdeildini, bæði við undirvísing og við gransk-ing.

Eyðun Andreasen søkti í 1994 professarastarv við lærða háskúlan í Bergen.

Metingarnevndin sum

var Galit Hasan-Rokem, professari í Jerusalem, Konrad Kørstlin, professari í Wien og Bengt af Klintberg, fólka-minnis-granskari í Stokkhólm mettu hann hava profess-araførleika.

Í tilnevningarskjalinum stendur:

Føroya lögmaður letur við gildi frá 1. desember 1996, eftir tilmæli frá setursráðnum, Eyðuni Andr-easen, lektara dr. phil. føddur 27. februar 1945, persónligt heiti og starv sum professari í fólka-minnistrøði, serliga skaldskapi av manna munni við fróðskaparsetur Føroya.

Lögmaður segði, at tá ið vit tosa um skaldskap av manna munni eru kvæðini og føroyski dansurin eyðkenni, sum sermerkja føroyska mentan og sameika.

– Tað er mitt ynski, at professarastarvið hjá Eyðuni Andreasen fer at føra við sær, at gransking og innsavning av tilfari í øllum hesum tyðandi, vísind-aliga økið, alsamt verður ment, gjørt sjónligari, fyri viðindi og áhuganum, bæði her í Føroyum og úttanlands, segði Edmund Joensen, lögmaður, tá ið hann handaði honum til-nevningarskjalið.